

Nr 311.

Av herr **Schlyter**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

K. prop. nr 232 avser att råda bot på det livligt överklagade missförhållandet, att balansen av oavgjorda mål i regeringsrätten sedan en lång följd av år befunnit sig i ständigt stigande och nu i flera år varit mera än dubbelt så stor som regeringsrättens hela avverkningsförmåga under loppet av ett år. Såsom av propositionen kan inhämtas, har under de tre sista åren de till regeringsrätten inkomna målen utgjort i medeltag 2,530, de under året slutligt handlagda 2,228 och de till följande år balanserade 4,435.

Liksom när fråga senast var om åtgärder för avarbetande av högsta domstolens balanser, hava upprepade gånger åtgärder vidtagits för påskyndande av rättsskipningen inom regeringsrätten, men ha dessa åtgärder visat sig vara halvmesyrrer. Angående en av dessa åtgärder, vilken efter proposition till 1924 års riksdag genomfördes genom en kungörelse d. 12 dec. 1924 och innebar en *begränsning av de grupper av mål som få fullföljas i regeringsrätten*, säges sålunda i nu förevarande proposition (sid. 5 rad 17):

»Emellertid har — mot vad som antogs — någon minskning av betydelse i tillströmningen av mål till regeringsrätten icke inträtt efter ikraftträdandet den 1 januari 1925 av nu berörda föreskrifter.»

Redan 1926 vidtogos därför nya åtgärder dels i syfte att *minska tillströmningen av mål till regeringsrätten*, dels i syfte att *åvägabringa en större årlig avverkning av mål* genom åstadkommande av en förbättrad föredragning. Om resultatet härav säger propositionen å sid. 5 nederst:

»Emellertid hava ej heller de år 1926 beslutade åtgärderna visat sig tillräckliga för balansens nedbringande till normal omfattning.»

Även om detta uttalande är riktigt, torde 1926 års åtgärder ej böra bagatelliseras. Det målmedvetna inriktandet på att erhålla en förbättrad föredragning av målen lär ha ökat antalet avgjorda mål per vecka från 43,6 våren 1925 till resp. 66,8 och 64,8 åren 1927 och 1928 (till påsk) eller alltså med 50 %.

I sin nu framlagda proposition föreslår emellertid Kungl. Maj:t en *uppenbar halvmesyr*. Bifalles detta förslag, kommer det två år härefter att heta:

»Emellertid hava ej heller de år 1928 vidtagna åtgärder till påskyndande av målens handläggning inom regeringsrätten visat sig motsvara förväntningarna.»

I själva verket torde förväntningarna på ett gott resultat av de nu föreslagna ågärderna vara skäligen svagt grundade. Å ena sidan ställer Kungl. Maj:t själv icke anspråken högre än att balansen skall avarbetas — *på sju år* —. Å andra sidan finnas inga garantier för att balansen verkligen blir avarbetad på denna tid.

De av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärderna sönderfalla i två grupper. Till den ena gruppen höra vissa förslag om regeringsrättens befriande från ett antal olika kategorier av mål (prop. s. 7—11). Om verkningarna av de sålunda föreslagna åtgärderna heter det i propositionen (s. 11):

»Någon mera avsevärd lättnad i regeringsrättens arbetsbörda till följd av nu föreslagna åtgärder kan dock icke förväntas.»

Allt vad Kungl. Maj:t hoppas av åtgärderna i fråga är, att de skola »möjliggöra för regeringsrätten att med nuvarande antal där tjänstgörande ledamöter medhinna att årligen avgöra ungefär lika stort antal mål som dit inkommer».

Till och med denna modesta förhoppning torde komma på skam. Särskilt resultatet av 1924 års åtgärder visar, att man måste räkna med en fortlöpande större ökning av antalet årligen inkommande mål än vad propositionen gjort.

Sedan härefter vissa ifrågasatta åtgärder för att begränsa tillströmningen av mål (bl. a. införande av fullföljdsavgifter) eller för att öka arbetsprodukten (endsättandet av domföra antalet ledamöter till tre) avvisats, resultera övervägande rörande lämpliga åtgärder för balansens avarbetande i ett förslag om *ökning av antalet ledamöter i regeringsrätten med två*.

Propositionens skäl för avvisande av tanken att belägga fullföljden av talan i skattemål med en avgift äro icke övertygande. Uppenbarligen böra skattebetalare med mindre ekonomisk bärkraft vidkännas allenast en ringa eller ingen avgift, men varför stora skattebetalare icke skola möta något ekonomiskt återhållande moment, när de stå inför frågan om ett skattemål skall fullföljas till regeringsrätten och därigenom medverka till att avgörandet av andra och viktigare ärenden blir fördröjt, därtill har propositionen ej lämnat någon tillfyllestgörande förklaring. Icke heller lämnar propositionen någon upplysning därom, huruvida icke garantier behöva sökas för att icke *det allmännas* talan i oträngt mål fullföljes till regeringsrätten, i analogi med föreskriften i rättegångsbalken att endast J. K., J. O. och M. .O äga i högsta domstolen fullfölja allmänt åtal. I pressen har nyligen omtalats ett fall, i vilket regeringsrätten avgjort en skattefråga — jag tror fallet avsåg frågan huruvida förmånen av fri järnvägsbiljett skulle betraktas som en beskattningsbar inkomst — till nackdel för kronan, men trots detta kronans representant, i förhoppning att regeringsrätten skulle kunna få en

annan sammansättning, därvid majoriteten skulle kunna omkastas, fullföljt flera hundratal andra alldeles likartade mål. Propositionen innehåller ingenting om hur ett dylikt ofog skall kunna stävjas.

Med dessa antydningar har jag velat framhålla, att allt som kan göras säkerligen ännu icke är gjort för att hålla tillströmningen av ärenden till regeringsrätten inom måttliga gränser. För ögonblicket knyter sig emellertid huvudintresset till frågan om lämpliga åtgärder för ett någorlunda snabbt avarbetande av regeringsrättens stora balans av oavgjorda mål.

Då den nuvarande långsamheten i regeringsrättens rättsskipning i många fall för de närmast intresserade måste anses innebära en verklig *rättslöshet*, så torde det vara ofrånkomligt, att riksdagen anvisar ett verkligt effektivt medel för balansens avarbetande. Ett dylikt medel torde stå att finna i det av Kungl. Maj:t förkastade alternativet, att *antalet ledamöter i regeringsrätten ökas därhän, att densamma kan, med bibehållande av gällande regler för domförhet, tjänstgöra på två avdelningar*. För att ytterligare skärpa effekten av en dylik åtgärd borde 1:o målen efter sin beskaffenhet fördelas på de båda avdelningarna, så att dessa, med permanent sammansättning, bleve såvitt möjligt specialiserade vardera inom sina särskilda rättsområden — framför allt torde beskattningsmålen i hög grad lämpa sig för en dylik specialisering — samt 2:o Kungl. Maj:t till ordförande å avdelningarna alldeles oberoende av anciennitet, utse för framstående duglighet i arbetsledning kända ledamöter av domstolen. Fördelningen av övriga ledamöter å de båda avdelningarna torde däremot regeringsrätten själv kunna vidtaga, exempelvis för ett år i sänder. Vid förfall på grund av sjukdom borde emellertid ledamot å den ena avdelningen kunna tjänstgöra även å den andra. I propositionen har (sid. 27) beräknats, att med två avdelningar om vardera 5 ledamöter balansen skulle efter omkring 3 1/2 år hava nedbringats till normal omfattning. Utsikterna till att dessa beräkningar skulle hålla streck skulle väsentligen ökas, om de av mig föreslagna garantierna — fasta specialavdelningar och särskilda ordförande — bleve genomförda. En konsekvens av regeringsrättens arbete på avdelningar torde vara, att även ett plenarförfarande får införas efter förebild från högsta domstolen.

Man kunde haft anledning antaga, att mot ett förslag om regeringsrättens ökning på angivet sätt framför allt skulle, såsom när fråga var om en ökning av antalet justitieråd, invändas, att en så stark ökning skulle innebära en risk för sänkning av ledamöternas kvalitet. Emellertid innehåller propositionen icke någon antydning om att icke ett tillräckligt antal fullt kvalificerade regeringsrådsämnen skulle förefinnas. Skall en så väsentlig ökning av antalet ledamöter äga rum, synes för övrigt den av regeringsformen förutsatta möjligheten att i regeringsrätten insätta även icke lagfarna ledamöter böra utnyttjas. Ett par kunniga och erfarna män utanför den juridiska karriären med rik kommunal eller administrativ erfarenhet skulle säkerligen utgöra ett synnerligen värdefullt tillskott i regeringsrättens ar-

betskrafter. Beklagligt nog är denna möjlighet f. n. icke i sin fulla utsträckning tillvaratagen, utan är regeringsrätten nästan enbart samman satt av f. d. expeditionsschefer och statssekreterarne.

Mot alternativet om regeringsrättens arbetande på två avdelningar anföres i propositionen endast två invändningar, nämligen 1:o) kostnadsfrågan och 2:o) att förstärkningen av arbetskrafter bör erhålla allenast tillfällig karaktär.

Såsom rimligt är, beröres kostnadsfrågan endast i största förbigående. Staten måste ju kosta på sig, vad som kräves för att häva det nuvarande oeffterrättliga tillståndet i den högsta administrativa rättsskipningen. För övrigt är den med detta alternativ förbundna kostnadsökningen såsom nedan skall visas rent skenbar, och kan den förvandlas till en kostnadsminskning i förhållande till propositionens förslag, om man vidtager den även ur andra synpunkter önskvärda åtgärden att befria regeringsrätten från deltagandet i laggranskningen genom att låta det nu i lagrådet tjänstgörande regeringsrådet i stället deltaga i regeringsrättens arbete. Bland de statsfinansiella skäl, som tala för en avarbetning av balansen i snabbare takt än propositionen förutsatt, må även nämnas, att staten vid restitution av skattebelopp är pliktig betala 5 % ränta (K. F. 2 maj 1919 nr 200).

Vad angår förstärkningens tillfälliga karaktär torde med hänsyn till snart inträdande pensionsålder för icke mindre än 4 ledamöter av regeringsrätten ej möta någon svårighet att begränsa ökningen av regeringsrådets antal till den för balansens avarbetande erforderliga tidrymden. Skulle balansen vara avarbetad innan samtliga regeringsrättens fyra äldsta ledamöter avgått, torde ingen olägenhet av den gjorda utökningen av regeringsrådets antal uppstå, om blott de nya regeringsråden utses efter sådana synpunkter, att de efter balansens avarbetande kunna ifrågakomma till andra befattningar. I något enstaka fall bör också ett övertaligt regeringsråd kunna ifrågakomma till något allmänt utredningsuppdrag i avbidan på någon snart pensionsmässig kollegas avgång.

Den mest effektiva åtgärd för avarbetande av regeringsrättens stora balans lärer alltså vara att öka dess ledamotsantal så, att domstolen kan arbeta på två avdelningar. För detta ändamål måste antalet regeringsråd intill utgången av år 1931 ökas, för det fall att regeringsrätten bibehålles vid laggranskningen till 11 och i annat fall till 10, för att därefter åter, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till det antal, som då finnes erforderligt för de inkommande målens avgörande inom normal tid. Bibehålles regeringsrätten vid laggranskningen, lär antalet ej kunna nedbringas under åtta. Till kostnaderna för det ökade antalet regeringsråd kommer en ökad kostnad å de olika departementen för den ökade föredragningen.

Skillnaden i kostnadshänseende mellan regeringsförslaget och alternativet med 11 regeringsråd är till väsentlig del den, att kostnaden för balan-

sens avarbetande enligt regeringsförslaget fördelas på ett dubbelt så stort antal år som enligt sagda alternativ. Alternativet med 10 regeringsråd innebär åter jämfört med regeringsförslaget — bortsett från kostnadens fördelning på olika antal år — en direkt besparing av ett regeringsråds årslön, vilken besparing vinnes därigenom, att samtliga regeringsråds arbetskraft användes för regeringsrättens arbetsuppgifter.

Det vore oförklarligt, varför Kungl. Maj:t förkastat alternativet med två avdelningar i regeringsrätten, om icke förklaringen får antagas ligga däri, att Kungl. Maj:t till varje pris velat behålla ett regeringsråd i lagrådet, samt befarat, att införandet av två avdelningar i regeringsrätten skulle draga med sig det i lagrådet tjänstgörande regeringsrådets återbördande till regeringsrätten. Jag nödgas därför, på sätt även gjorts i propositionen, här ingå jämväl på frågan om regeringsrättens deltagande i laggranskningen, ehuru de båda frågorna kunna behandlas helt oberoende av varandra.

I propositionen anföras följande skäl mot regeringsrådets uteslutande ur lagrådet. De upptagas här till bemötande punkt för punkt.

1. *Regeringsrättens erfarenhet om och insikt i sådana lagstiftningsärenden, som falla inom området för dess verksamhet, böra utnyttjas vid granskning av förslag till ny eller ändring av gällande sådan lag.* (Prop. s. 28 rad 15).

Lagrådets obligatoriska hörande finnes endast stadgat beträffande allmän civil- och kriminallag, kriminallag för krigsmakten och kyrkolag (regeringsformen § 87). Endast ytterst enstaka bestämmelser inom angivna lagstiftningsområden kunna tillämpas av regeringsrätten, varemot beträffande det stora flertalet av de författningar regeringsrätten har att tillämpa — däribland kommunallagar och skatteförfattningar — gäller, att lagrådets yttrande däröver ej plägar inhämtas. När regeringsrätten ej deltagar i granskningen av lagförslag på centrala områden för sin verksamhet, kan det omöjligen vara av någon verklig betydelse att regeringsrätten genom en representant i lagrådet deltagar i granskningen av de ytterst periferiska bestämmelser i allmän civil- eller strafflag, beträffande vilka speciell erfarenhet och insikt kan antagas förefinnas inom regeringsrätten. Där regeringsrättens medverkan vid laggranskningen undantagsvis kunde anses vara av betydelse, möter för övrigt icke något hinder att höra regeringsrätten som sådan.

Vore den uppställda satsen riktig, borde detta hava till följd, att ett särskilt administrativt lagråd inrättades för granskning av lagförslag inom regeringsrättens verksamhetsområde. Detta utsiktslösa uppslag har framförts av en ledamot av regeringsrätten (se prop. s. 24 nederst).

2. *Betydelsen av regeringsråds medverkan vid laggranskningen sträcker sig jämväl till sådan lagstiftning, som faller utanför området för regeringsrättens verksamhet, i den mån administrativa förhållanden därvid beröras eller spela in.* (Prop. sid. 28 rad 20).

Detta uttalande av departementschefen är huvudsakligen av intresse så till vida, som därigenom indirekt utsäges, att i den mån administrativa förhållanden icke beröras eller spela in i ett lagförslag, regeringsråds medverkan vid laggranskningen ej är av betydelse. Vad uttalandets positiva innebörd angår, torde vederbörande departementschefer beträffande lagförslag med administrativa insatser undantagslöst hava inhämtat de sakkunniga administrativa myndigheternas utlåtanden. Dessa administrativa moment i en lagstiftning undantagas för övrigt ofta från lagrådets yttrande vid remissen och utgöra, om de ej undantagits, vanliga sådana beståndsdelar av lagförslagen, som lagrådet enligt sakens natur ej har anledning att djupare inlåta sig på. Skulle åter så vara förhållandet, torde lagrådets trenne justitieråd vara tillräckligt all round för att kunna i erforderlig mån bedöma dylika utanför regeringsrättens erfarenhet fallande administrativa spörsmål.

3. *Såväl inom högsta domstolen som inom regeringsrätten har framhållits betydelsen av att kunskapen om den administrativa lagstiftningen och dess tillämpning bleve tillgodogjord vid laggranskningen.* (Prop. sid. 28 rad 12).

Det har sin riktighet att detta uttalande gjorts inom H. D., nämligen av 4 justitieråd (se prop. s. 22 rad 10). Men 20 justitieråd förklarade »avgörande betänklighet... ej kunna anföras emot en minskning (av lagrådet) till tre ledamöter eller samma antal som föreslogs i propositionen till 1909 års riksdag... Minskningen måste ske i den formen, att regeringsrätten icke längre bleve ständigt representerad vid laggranskningen.» (Prop. s. 21 nederst.) Då ett så överväldigande flertal av högsta domstolens ledamöter funnit avgörande betänklighet ej möta mot att befria regeringsrättens ledamöter från deltagande i lagrådets arbete, lär den motsatta mening, som av regeringsrättens egna ledamöter gjorts gällande i fråga om betydelsen av deras medverkan i laggranskningen, knappast böra tillerkännas vitsord. Den av högsta domstolens flertal hävdade meningen innebär lika litet en undervärdering av regeringsrådets kapacitet, som det skulle inneburit en undervärdering av justitierådets, om man ansett överflödigt att bereda ett justitieråd plats i ett lagråd för kommunala lagar och skatteförfattningar.

4. *Ett upphörande av regeringsråds deltagande i laggranskningen skulle innebära ett avsteg från de principer, som ansågos vägledande vid regeringsrättens och lagrådets inrättande. Inom lagrådet skulle sålunda icke andra synpunkter bliva representerade än de, som vore företrädade i högsta domstolen.* (Prop. s. 28 rad 24).

Det är riktigt, att vid lagrådets tillkomst tanken var, att dess biträde skulle anlitas i större utsträckning än förut högsta domstolens (se *Herlitz*, Om lagstiftning, s. 295). Denna möjlighet har likväl icke blivit anlita i så stor utsträckning, som vid reformens genomförande förutsattes, beroende därpå att dessförutan lagrådets arbetsbörda vuxit till en omfattning till-

räcklig för att helt sysselsätta lagrådet. Snart tvenne decenniers praxis har sålunda visat, att regeringsrättens representant i lagrådet ej fått den betydelse man från början tänkt sig. Lagrådets laggranskning har praktiskt taget behållit samma karaktär som den tidigare av högsta domstolen utövade, ja, begreppet »kriminallag» har snarare av praxis begränsats än utvidgats. Den riktiga konsekvensen härav torde vara att låta lagrådets regeringsråd återgå till regeringsrätten just därför, att omständigheternas makt hindrat realiserandet av den ursprungliga tanken, vilken ingen nu lär vara beredd att återupptaga. Att »andra synpunkter» än högsta domstolens skulle bli företrädade vid granskningen inom lagrådet av ren civil-, straff- och processlagstiftning torde näppeligen hava varit avsett. Då utvecklingen gått i den riktning, att lagrådets granskning främst kommit att avse lagförslagets överensstämmelse med grundläggande rättsprinciper samt deras lagtekniska utformning, torde allt mindre utrymme hava stått öppet för några speciella regeringsrättssynpunkter på lagstiftningen. Icke heller medför arbetet i regeringsrätten någon presumtion för att dess representant skulle bättre än justitieråden företräda mera allmänmänskliga, mindre fackbetonade synpunkter på föreliggande lagfrågor, om det nu skulle vara härpå departementschefen syftar, när han talar om »andra synpunkter» än högsta domstolens. Vore detta syftet, torde lagrådet lämpligare förstärkas med någon extra ledamot från annat håll.

5. *Regeringsråden skulle gå miste om den fördjupade insikt i lagstiftningens grunder, som deltagandet i laggranskningen skänker. Deltagandet i lagstiftningsarbetet verkar befruktande på rättsskipningen och är ägnat att förebygga en ensidig och alltför formbunden rättstillämpning.* (Prop. s. 28 rad 28 och 31).

Detta skulle låta säga sig, om lagrådsgranskningen hade avsett de för regeringsrätten centrala lagstiftningsområdena. Och naturligtvis måste ett par års åhörande av och deltagande i justitierådens överläggningar inom lagrådet även på områden, som stå helt främmande för regeringsrättens verksamhet, för vederbörande regeringsråd medföra en viss ökning i juridiska kunskaper och allmänt juridiskt omdöme, som sedermera även i någon mån kan komma hans fortsatta verksamhet såsom domare, låt vara på helt andra områden, till godo. Men om gagnet för laggranskningen av regeringsrådets insats i lagrådsarbetet ej kan motivera hans kvarstannande där, så lär nyttan härav ur utbildningssynpunkt för vederbörande regeringsråd ej ensam för sig kunna rättfärdiga bibehållandet av en överflödigt och dyrbar extra arbetskraft.

6. *Det är icke lämpligt att för avhjälpan av missförhållanden av tillfällig natur tillgripa åtgärder, vilka hava principiell innebörd.* (Prop. s. 28 rad 35.)

Regeringsrättens ledamöter hava i ett avgivet yttrande (prop. s. 23—24) sökt leda i bevis, att sedan normal balans uppnåtts, anordningen med rege-

ringsrådets uteslutande ur lagrådet icke skulle vara erforderlig för att regeringsrätten skulle kunna årligen avverka den normala tillströmningen. Antagandet bygger emellertid på följande tvenne förutsättningar, nämligen 1:o) att fullföljdsavgifter skulle införas i syfte att minska tillströmningen av beskattningsmål, ett av Kungl. Maj:t redan förkastat uppslag, och 2:o) att regeringsrättens arbetsbörda ej skulle väsentligen ökas genom ny lagstiftning, ett föga sannolikt antagande. Skulle det emellertid, mot all rimlig förmodan, visa sig att efter den nuvarande balansens avarbetande regeringsrätten blir i stånd att avverka det årliga tillflödet av mål med allenast sex ledamöter, så torde efter vad som ovan utvecklats angående behövligheten av regeringsrättens representation i lagrådet det riktiga vara att nedbringa antalet regeringsråd till sex.

Här torde rätta platsen vara att påpeka, hurusom såväl regeringsrätten i sitt utlåtande som departementschefen i propositionen underlåtit att till bemötande upptaga det inom högsta domstolen gjorda påpekandet, att en anordning, enligt vilken under viss kortare del av året (sex veckor) en tillfällig extra lagrådsavdelning skulle kunna bildas, *förutsatte att deltagande i laggranskningen av ett regeringsråd ej längre skulle vara obligatoriskt* (prop. s. 21 rad 26). Varken regeringsrätten eller departementschefen har emellertid ifrågasatt att samtidigt två regeringsråd skulle avvaras för laggranskningen.

Propositionens underlåtenhet att beröra denna fråga torde vinna sin förklaring däri, att under den nuvarande regeringens tid lagrådet icke synes hava haft någon svårighet att i rätt tid medhinna alla dit remitterade lagförslag. Departementschefen torde alltså ej hava känt något behov att föreslå grundlagsändring för genomförande av den »smidigare anordning av laggranskningsarbetet», som ifrågasattes i 1927 års riksdagsskrivelse och varom förslag framlagts i min motion nr 246 vid innevarande års riksdag. Har man däremot den uppfattningen, att möjlighet bör öppnas för en tillfällig dubblering av lagrådet vid större anhopning av lagrådsremisser, och är högsta domstolens uttalande riktigt, att en dylik anordning ej låter förena sig med regeringsrättens fortfarande representation i lagrådet, så kan det ju icke längre sägas, att regeringsrådet definitivt utestänges från lagrådet för tillgodoseende av det tillfälliga behovet av balansens avarbetande.

Vad angår den ifrågasatta dubbleringen av lagrådet under viss kortare tid, må här framhållas, att det är *riksdagen* som skulle få största fördel av en dylik anordning, då den skulle öppna större möjlighet att få in propositionerna på ett tidigt stadium. All erfarenhet visar nämligen, att överarbetningen av lagförslag inom departementen regelmässigt drager ut till slutet av hösten, då remisserna till lagrådet hopas, så att trängsel i lagrådet uppstår under de närmaste månaderna med därav följande försening av propositionerna.

7. *En ifrågasatt begränsning av regeringsrådets deltagande i laggransk-*

ningen till lagförslag, som falla inom området för regeringsrättens verksamhet, skulle föranleda svårigheter för arbetets ordnande inom regeringsrätten. (Prop. s. 28 rad 41 samt s. 29—30).

Detta uttalande stöder departementschefen på regeringsrättens yttrande i frågan (prop. s. 22 ff). En väsentlig del av regeringsrättens kritik av förslaget om regeringsrådets uteslutande ur lagrådet bygger på antagandet, att trots denna åtgärd ett regeringsråd skulle komma att på grund av särskilt förordnande deltaga i lagrådets arbete under icke mindre än en tredjedel av året. Detta antagande står i uppenbar strid med den tanke, som låg bakom 1927 års riksdagsskrivelse, i det att denna tvärtom torde hava utgått från att tillkallandet av regeringsråd för deltagande i laggranskningen skulle — vilket regeringsrätten ej velat antaga (prop. sid. 22 rad 40) — inskränkas till allenast undantagsfall i paritet med tillämpningen av den för närvarande gällande bestämmelsen om förordnande för visst ärende av en extra ledamot av lagrådet. De olägenheter för arbetet inom regeringsrätten, som enligt regeringsrättens utlåtande och departementschefens utläggning (prop. s. 26—27 och s. 29—30) skulle vara förenade med en anordning av den supponerade innebörden, torde därför kunna lämnas å sido, allra helst de i departementschefens framställning givit upphov åt en tjänstgöringsmatematik, vari enkla arbetsordningsfrågor ingående dryftas till synes med det huvudsyfte »att varje ledamot skall per vecka erhålla ungefär lika lång tjänstgöring å ämbetsrummet som för närvarande är fallet» (sid. 26 rad 24). Skulle det emellertid förhålla sig så som regeringsrätten uttalar eller att »en anordning, varigenom en ledamot av regeringsrätten skulle kunna tidvis inkallas till tjänstgöring i lagrådet, skulle för regeringsrättens arbete föranleda en högst väsentlig olägenhet» (prop. s. 23 rad 25), torde konklusionen härav böra bli, att Kungl. Maj:t bör iakttaga största möjliga återhållsamhet i fråga om att inkalla något regeringsråd i lagrådet, och icke att regeringsrådet placeras där permanent. Regeringsrättens beräkning att under en femårsperiod granskningen av förslag till lagar, som tillämpas av regeringsrätten, tagit i anspråk ungefär en tredjedel av lagrådets arbetstid, verkar ej övertygande. Har manne bland dessa lagar medtagits den stora jorddelningslagstiftningen därför att regeringsrätten kan komma att pröva besvär över förordnanden till lantmäteriförrättningar, av lantmäteristyrelsen vidtagna disciplinära åtgärder samt lantmätarens reseräkningar? I så fall kastar detta en blixtbelysning över det tendentiösa i de gjorda beräkningarna.

Denna tendens har emellertid en mänsklig förklaring. Regeringsrättens representation i lagrådet vid sidan om högsta domstolens har — troligen på grund av det ringa gagnet av regeringsrådets medverkan i laggranskningen — så småningom kommit att framstå huvudsakligen såsom ett uttryck för principen om de båda högsta domstolarnas formella jämställdhet, om justitierådets och regeringsrådets jämlikhet. Det har blivit en

prestige fråga för regeringsrätten och regeringsråden att hålla på det yttre tecken på likställighet som ligger i samarbetet inom lagrådet. Denna prestigesympunkt framkommer bl. a. också i regeringsrättens yrkande (prop. s. 24), att, om en ledamot av regeringsrätten endast i särskilda fall skulle komma att deltaga i laggranskningen, han icke måtte förordnas av Kungl. Maj:t utan få »i överensstämmelse med vad förhållandet vore i fråga om de ledamöter av högsta domstolen, som hade att tjänstgöra i lagrådet, utses av regeringsrätten».

Då regeringsrådets tjänstgöring i lagrådet ej kan upphöra förrän efter skedd grundlagsändring, kan den härav betingade ändringen i lagen om regeringsrätten ej genomföras förrän under år 1929. Bifalles min motion nr 246 om ändrad lydelse av 21 § regeringsformen, torde därför i år allenast den ändring kunna göras i första stycket av 1 § av förslaget till lag om ändrad lydelse av vissa §§ i lagen om regeringsrätten, att regeringsrätten säges skola *intill utgången av år 1931 utgöras av tio regeringsråd*. För det närmaste året torde i detta fall med hänsyn till att ett regeringsråd blir upptaget i lagrådet, såsom provisorium den ena av regeringsrättens avdelningar få bestå av blott fyra ledamöter och vid skiljaktiga meningar å denna avdelning en ledamot tillkallas från den andra.

Skulle min motion nr 246 ej vinna riksdagens bifall, kan redan i år lagen om regeringsrätten definitivt ändras därhän, att regeringsrätten *intill utgången av år 1931 skall utgöras av elva regeringsråd* samt att där- efter antalet regeringsråd, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, skall nedbringas till *åtta*.

I båda fallen torde andra stycket i 1 §, som lyder: »Med iakttagande att regeringsrättens arbete skall fortgå minst 40 veckor om året, äga de i regeringsrätten tjänstgörande ledamöterna sig emellan fördela tjänstgörings-skyldigheten», utbytas mot bestämmelser om *att* regeringsrätten arbetar på avdelningar, vilkas ordförande därtill förordnas av Kungl. Maj:t, *att* sammansättningen å vardera avdelningen i övrigt bestämmes för kalenderår av regeringsrätten, *att* målen efter sin beskaffenhet fördelas mellan avdelningarna enligt vad Kungl. Maj:t därom förordnar, *att* i övrigt de i regeringsrätten tjänstgörande ledamöterna sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten, med iakttagande att arbetet å vardera avdelningen skall fortgå minst 40 veckor om året, *samt att* vad i kungl. stadgan den 11 juni 1920 finnes föreskrivet om måls handläggning i vissa fall av högsta domstolen i dess helhet skall äga motsvarande tillämpning i fråga om regeringsrätten.

På vederbörande utskott torde få ankomma att utarbета erforderlig lagtext för genomförande av vad ovan föreslagits.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att ändringar av ovan föreslagen innebörd göras i 1 § av förslaget till lag om ändrad lydelse av vissa §§ i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Stockholm den 12 april 1928.

K. Schlyter.

I motionens syfte instämma

Edw. Larson.

Torsten Nothin.

Instämma i motionens syfte, såvitt avser provisorisk utökning av antalet regeringsråd till elva.

Joh. Nilsson
i Kristianstad.

Gust. Bismark.

K. G. Westman.
